

PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA CÔNG NGHIỆP NẶNG TRONG CÔNG NGHIỆP HÓA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA THEO QUAN ĐIỂM CỦA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN VIỆT LONG^(*)

NGUYỄN THỊ HẰNG^(**)

Ngày nhận bài: 05/8/2025 Ngày thẩm định: 10/8/2025 Ngày duyệt đăng: 15/9/2025

Tóm tắt: Vai trò của công nghiệp nặng trong công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam đã được khẳng định trong nhiều bài viết, bài phát biểu của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Người xác định công nghiệp nặng là nền tảng, giữ vai trò trụ cột, quyết định trong công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa, phát triển kinh tế, xã hội. Bài viết phân tích một số quan điểm nổi bật của Hồ Chí Minh về vai trò của công nghiệp nặng, từ đó gợi mở một số định hướng để phát huy vai trò của công nghiệp nặng trong công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; công nghiệp nặng; công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa

1. Đặt vấn đề
Tư tưởng Hồ Chí Minh về công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa được xây dựng trên cơ sở vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin vào hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam. Công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa được Hồ Chí Minh xem là nhiệm vụ trọng tâm trong phát triển kinh tế để chuyển nền sản xuất nhỏ sang nền sản xuất lớn, từ đó xây dựng cơ sở vật chất - kỹ thuật cho chủ nghĩa xã hội, trong đó công nghiệp nặng đóng vai trò nền tảng. Đặc biệt, đối với một nước nông nghiệp như Việt Nam, công nghiệp nặng còn có tầm quan trọng chiến lược về chính trị, xã hội, quốc phòng, an ninh. Vì vậy, nghiên cứu quan điểm của Hồ Chí Minh về công nghiệp nặng không chỉ khẳng định tư duy, tầm nhìn

của Hồ Chí Minh trong phát triển kinh tế, mà còn có giá trị định hướng thực tiễn ngành công nghiệp nặng ở Việt Nam, nhất là khi nước ta đang trong quá trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, tạo tiền đề Việt Nam vững bước vào kỷ nguyên phát triển mới.

2. Quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò của công nghiệp nặng trong công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa

Ngay từ những năm 20 của thế kỷ XX, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định phương hướng chiến lược của cách mạng Việt Nam là sau khi hoàn thành cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân tiến lên xây dựng chủ nghĩa xã hội. Muốn đi tới chủ nghĩa xã hội, theo Hồ Chí Minh, phải trải qua thời kỳ quá độ để đưa nước ta từ một nước nông nghiệp lạc hậu thành một nước công nghiệp. Người chỉ rõ tầm quan trọng của công nghiệp nặng: “mục đích của chủ nghĩa xã hội là không ngừng nâng cao mức sống của nhân dân. Muốn đảm bảo đời sống sung sướng mãi mãi, phải công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa,

^(*) TS, Ủy viên Hội đồng khoa học Học viện Chính trị khu vực II, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

^(**) TS, Học viện Chính trị khu vực II, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

phải xây dựng công nghiệp nặng”⁽¹⁾. Trong bài viết *Thế nào là công nghiệp hóa?* đăng trên Báo Nhân dân, số 2136, ngày 22/01/1960, Hồ Chí Minh giải thích rất bình dị mà sâu sắc về công nghiệp nặng: “các ngành công nghiệp làm ra máy móc, gang thép, than, dầu, hóa chất, v.v., gọi chung là công nghiệp nặng. Công nghiệp nặng là đầu mối để mở mang các ngành công nghiệp khác và cung cấp máy móc cho nông nghiệp. Cho nên, chưa có công nghiệp nặng, thì chưa thể gọi là công nghiệp hóa”⁽²⁾. Trong quan điểm của Hồ Chí Minh, vai trò của công nghiệp nặng thể hiện ở các khía cạnh sau:

Thứ nhất, công nghiệp nặng làm cơ sở cho nền kinh tế độc lập, tự chủ⁽³⁾

Trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ sự cần thiết phải kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại, phát huy tinh thần độc lập, tự chủ, tự lực, tự cường, tiến hành công nghiệp hóa. Người nhấn mạnh vai trò của tự lực cánh sinh: “Một dân tộc không tự lực cánh sinh mà cứ ngồi chờ dân tộc khác giúp đỡ thì không xứng đáng được độc lập”⁽⁴⁾. Bên cạnh đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dẫn lời của V.I.Lênin: “Nếu không cứu vãn công nghệ nặng, không khôi phục công nghệ, thì không xây dựng được công nghệ nào hết. Mà không xây dựng được công nghệ, thì không giữ được địa vị độc lập của nước mình”⁽⁵⁾.

Trong quan điểm của Hồ Chí Minh, công nghiệp nặng cung cấp tư liệu sản xuất chính về cơ sở kỹ thuật vật chất cho các ngành của nền kinh tế quốc dân, là công cụ quan trọng để chuyển hóa sức mạnh bên ngoài thành nội lực bên trong. Trong bài *Con đường phía trước* năm 1960, Người khẳng định “Đời sống nhân dân chỉ có thể thật dồi dào khi chúng ta dùng máy móc để sản xuất một cách thật rộng rãi, dùng máy móc trong công nghiệp và trong nông nghiệp. Máy sẽ chấp thêm tay cho người, làm cho sức người tăng lên gấp trăm nghìn lần và giúp người làm những việc phi thường. Muốn có nhiều máy móc thì phải mở mang các ngành công nghiệp làm ra máy, ra gang, thép, than, dầu... Đó là con đường phải

đi của chúng ta: *Con đường công nghiệp hóa nước nhà*”⁽⁶⁾. Bên cạnh đó, công nghiệp nặng còn đóng vai trò then chốt trong xây dựng tiềm lực quốc phòng, đẩy mạnh khả năng khai thác, sửa chữa, tự sản xuất vũ khí, phương tiện phục vụ quốc phòng cũng như hàng hóa thiết yếu, là cơ sở vững chắc để bảo vệ nền độc lập dân tộc. Phải như vậy thì mới “giữ được địa vị độc lập của nước mình” mà không cần “ngồi chờ dân tộc khác giúp đỡ”.

Như vậy, theo Hồ Chí Minh, công nghiệp nặng không chỉ cung cấp tư liệu sản xuất cho nền kinh tế, mà còn là cơ sở bảo đảm tính độc lập, tự chủ của nền kinh tế và quốc phòng. Người khẳng định: “Để xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội, chúng ta phải quyết tâm phát triển tốt công nghiệp nặng”⁽⁷⁾.

Thứ hai, công nghiệp nặng là nền tảng để phát triển các ngành kinh tế khác, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng hợp lý, hiện đại

Vai trò nền tảng của công nghiệp nặng được Hồ Chí Minh khẳng định: “Không có công nghiệp nặng thì không có công nghiệp nhẹ vững chắc, không có nông nghiệp hiện đại”⁽⁸⁾. Công nghiệp nặng cung cấp máy móc, phân bón, thuốc trừ sâu... cho nông nghiệp, và cung cấp máy móc, thiết bị... các loại cho công nghiệp nhẹ, cho tiểu thủ công nghiệp⁽⁹⁾.

Đặc biệt, Chủ tịch Hồ Chí Minh có tầm nhìn toàn diện vượt thời đại, khi nhấn mạnh đến sự cần thiết phát triển hài hòa giữa công nghiệp nặng, công nghiệp nhẹ, công nghiệp địa phương, tiểu thủ công nghiệp, nông nghiệp và xây dựng cơ cấu kinh tế hợp lý giữa các ngành, nhất là trong bối cảnh nước ta vào thời điểm đó. Người chỉ rõ: “Mấy năm kháng chiến ta chỉ có nông thôn, bây giờ mới có thành thị... Nếu muốn công nghiệp hóa gấp thì là chủ quan... Cho nên, trong kế hoạch phải tăng tiến nông nghiệp. Làm trái với Liên Xô cũng là mác-xít. Trung Quốc phát triển cả công nghiệp nặng, công nghiệp nhẹ, đồng thời phát triển cả nông nghiệp. Ta cho nông nghiệp là quan trọng và ưu tiên, rồi đến thủ công nghiệp và công nghiệp nhẹ, sau mới đến công nghiệp nặng”⁽¹⁰⁾.

Đối với nông nghiệp, Hồ Chí Minh khẳng định công nghiệp và nông nghiệp là hai chân của nền kinh tế, “công nghiệp và nông nghiệp phải giúp đỡ lẫn nhau và cùng nhau phát triển, như hai chân đi khỏe và đi đều thì tiến bước sẽ nhanh, và nhanh chóng đi đến mục đích”⁽¹¹⁾, trong đó, vai trò của công nghiệp nặng cũng được Người nhấn mạnh: “... công nghiệp phải giúp cho nông nghiệp có nhiều máy làm thủy lợi, máy cày, máy bừa, nhiều phân hóa học”⁽¹²⁾. Còn riêng trong công nghiệp, công nghiệp nặng được Người làm rõ trong mối quan hệ với các ngành công nghiệp khác và yêu cầu: “công nghiệp nặng cũng phải cung cấp đủ máy móc các loại cho công nghiệp nhẹ và thủ công nghiệp phát triển nhanh chóng”⁽¹³⁾.

Như vậy, trong quan điểm của Hồ Chí Minh, phát triển công nghiệp nặng là nền tảng thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng hợp lý, hiện đại, đóng vai trò động lực và điều kiện cho sự phát triển đồng bộ của toàn bộ nền kinh tế.

Thứ ba, phát triển công nghiệp nặng hiệu quả là con đường tối ưu giúp nước ta nhanh chóng thoát khỏi lạc hậu, nâng cao đời sống của nhân dân

Theo quan điểm của Hồ Chí Minh, công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa là nhiệm vụ trung tâm của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, trong đó, phát triển công nghiệp nặng là một nhiệm vụ chiến lược để đưa nước ta thoát khỏi tình trạng nghèo nàn, lạc hậu, chuyển từ nền sản xuất nhỏ sang nền sản xuất lớn. Công nghiệp nặng tạo ra máy móc, “chắp thêm tay cho người, làm cho sức người tăng lên gấp trăm nghìn lần và giúp người làm những việc phi thường”⁽¹⁴⁾. Do đó, phát triển công nghiệp nặng là để tăng năng suất lao động, tạo ra ngày càng nhiều của cải vật chất, nâng cao đời sống cho nhân dân.

Bên cạnh đó, công nghiệp nặng không chỉ là những vấn đề lớn, mà công nghiệp nặng, thông qua việc tạo ra máy móc, năng lượng, còn ảnh hưởng đến cuộc sống hằng ngày, cái ăn, cái mặc của người dân: “Quan trọng nhất trong đời sống của nhân dân là vấn đề ăn. Để giải quyết tốt vấn đề ăn thì sản xuất lương thực phải dồi dào. Muốn như vậy, thì công nghiệp

phải giúp cho nông nghiệp có nhiều máy làm thủy lợi, máy cày, máy bừa, nhiều phân hóa học”⁽¹⁵⁾; “Đời sống nhân dân chỉ có thể thật dồi dào, khi chúng ta dùng máy móc để sản xuất một cách thật rộng rãi: dùng máy móc cả trong công nghiệp và trong nông nghiệp”⁽¹⁶⁾.

Từ việc nhìn nhận vai trò và sự hiện diện của công nghiệp, Hồ Chí Minh còn khẳng định tầm quan trọng của việc xây dựng kế hoạch, tránh đầu tư không hiệu quả, nhất là vào lĩnh vực cần đầu tư lớn như công nghệ, công nghiệp nặng: “Đặt kế hoạch công nghệ cho đúng đắn và hợp lý - là một điều kiện chủ chốt trong việc tiêu dùng tiền của”⁽¹⁷⁾. Người cũng nhấn mạnh đầu tư phát triển công nghiệp nặng tuy rất lớn, quan trọng, nhưng không phải là mục tiêu mà là phương tiện, để đi đến mục tiêu công nghiệp hóa, vươn tới chủ nghĩa xã hội, no ấm cho nhân dân: “phải mở mang các ngành công nghiệp làm ra máy, ra gang, thép, than, dầu... [ở đây có thể hiểu là công nghiệp nặng] công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa vẫn là mục tiêu phấn đấu chung, là con đường no ấm thật sự của nhân dân ta”⁽¹⁸⁾.

3. Vận dụng quan điểm của Hồ Chí Minh về phát huy vai trò của công nghiệp nặng trong công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa

Đảng Cộng sản Việt Nam lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động. Những nội dung quan điểm của Hồ Chí Minh trên các lĩnh vực, trong đó có công nghiệp nặng, tiếp tục định hướng tư duy lý luận của Đảng. Thời gian qua, Đảng đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách phát triển công nghiệp. Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 22/3/2018 của Bộ Chính trị “về định hướng xây dựng chính sách phát triển công nghiệp quốc gia đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”, xác định mục tiêu: “Đến năm 2030, Việt Nam hoàn thành mục tiêu công nghiệp hóa, hiện đại hóa, cơ bản trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại; thuộc nhóm 3 nước dẫn đầu khu vực ASEAN về công nghiệp...; Tầm nhìn đến năm 2045, Việt Nam trở thành nước

công nghiệp phát triển hiện đại”⁽¹⁹⁾. Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng đề ra đường lối công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xây dựng nền công nghiệp quốc gia vững mạnh, cụ thể: “Đến năm 2025... là nước đang phát triển, có công nghiệp theo hướng hiện đại, vượt qua mức thu nhập trung bình thấp. Đến năm 2030... là nước đang phát triển, có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao. Đến năm 2045... trở thành nước phát triển, thu nhập cao”⁽²⁰⁾. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 17/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII “về tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045” đã xác định mục tiêu tổng quát đến năm 2030: cơ bản đạt được tiêu chí của nước công nghiệp,... Xây dựng nền công nghiệp quốc gia vững mạnh với năng lực sản xuất mới, tự chủ, khả năng thích ứng, chống chịu cao, từng bước làm chủ công nghệ lõi, công nghệ nền tảng của các ngành công nghiệp⁽²¹⁾. Qua đó, công nghiệp Việt Nam ngày càng phát triển. Chỉ số sản xuất công nghiệp năm 2024 tăng 8,4% so với năm 2023⁽²²⁾.

Bước vào kỷ nguyên mới, nghiên cứu và vận dụng quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò của công nghiệp nặng **gợi mở một số định hướng phát triển công nghiệp nặng sau:**

Thứ nhất, thống nhất nhận thức về mục tiêu, vai trò của công nghiệp nặng đối với công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045

Cần thống nhất nhận thức về mục tiêu của phát triển công nghiệp nặng là tạo tiền đề, cơ sở vật chất, tăng năng suất lao động, để thực hiện thành công công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa. Với vai trò là ngành công nghiệp nền tảng, góp phần bảo đảm sự độc lập, tự chủ của đất nước, sự phát triển của ngành phải dựa trên thành tựu khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo trong bối cảnh của cuộc cách mạng khoa học, công nghệ phát triển nhanh hiện nay. Định vị rõ vai trò của công nghiệp nặng trong chiến lược phát triển của đất nước, thống nhất quan điểm phát triển công nghiệp nặng

là nhiệm vụ “trọng tâm” của chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, nhằm xây dựng nền kinh tế tự chủ, độc lập, chủ động hội nhập quốc tế sâu rộng hướng đến mục tiêu tổng quát là nước phát triển, thu nhập cao theo định hướng xã hội chủ nghĩa vào năm 2045. Phát triển công nghiệp nặng phải bảo đảm và giữ vững ổn định kinh tế vĩ mô, quốc phòng an ninh; chủ động, tích cực hội nhập quốc tế sâu rộng, hiệu quả; khơi dậy khát vọng phát triển, tinh thần khởi nghiệp quốc gia, đổi mới sáng tạo.

Thứ hai, xây dựng, hoàn thiện cơ chế, chính sách đột phá thúc đẩy phát triển những ngành công nghiệp nặng dựa trên “lợi thế so sánh” của quốc gia

Hồ Chí Minh, một mặt, chú trọng phát triển công nghiệp, mặt khác khuyến khích đẩy mạnh phát triển nông nghiệp, bởi “công nghiệp phát triển thì nông nghiệp mới phát triển. Ngoài yếu tố kinh tế, sự phát triển thể hiện sức mạnh về chính trị”⁽²³⁾. Đó là cơ sở cho việc bảo đảm một nền kinh tế độc lập. Tuy nhiên, phát triển công nghiệp nói chung, công nghiệp nặng nói riêng không được tiến hành tràn lan, mà phải có mục tiêu gắn với từng thời điểm cụ thể và đặc thù của từng địa phương. Phát triển công nghiệp cần “phải căn cứ vào khả năng của địa phương về nguyên liệu, vật liệu, máy móc, cán bộ và công nhân kỹ thuật”⁽²⁴⁾. Ưu tiên phát triển những ngành công nghiệp có ưu thế, với bước đi cụ thể, tránh chủ quan, duy ý chí, đốt cháy giai đoạn: “Xây dựng một nền công nghiệp đầy đủ như trên không phải là dễ. Các nước tư bản phương Tây đã phải mất mấy trăm năm. Chúng ta đi theo con đường xã hội chủ nghĩa, chúng ta có thể rút ngắn lại vào khoảng mười lăm năm. Nhưng phải cố gắng nhiều, phải phấn đấu gian khổ”⁽²⁵⁾. Vì vậy, cần xây dựng và hoàn thiện khung khổ pháp lý để tạo môi trường đầu tư kinh doanh thuận lợi, phát triển ngành công nghiệp nền tảng, chiến lược. Có cơ chế, chính sách đặc thù đẩy mạnh phát triển ngành công nghiệp có giá trị cao, tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp trong nước nâng cao năng lực cạnh tranh, tham gia thị trường thế giới.

Thứ ba, xây dựng nguồn lực để phát triển công nghiệp nặng

Xây dựng nền tảng vật chất và kỹ thuật của chủ nghĩa xã hội cần cả nguồn lực bên trong và nguồn lực bên ngoài, trong đó, nguồn lực bên trong có ý nghĩa quyết định, nguồn lực bên ngoài giữ vai trò quan trọng. Nguồn lực bên trong là tinh thần độc lập, tự chủ, nguồn nhân lực. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Chúng ta cần biết ơn sự giúp đỡ của các nước anh em, cần học hỏi các đồng chí chuyên gia bạn. Nhưng phải biết tự lực cánh sinh là chính”⁽²⁶⁾. Theo Người, nguồn lực bên trong là ý chí tự lực tự cường và sự tham gia của toàn dân, của các thành phần kinh tế “đó là công tác chung của tất cả mọi người”⁽²⁷⁾. Quan tâm đầu tư cho giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ công nghiệp nặng có ý nghĩa quyết định. Hiện nay, khoa học và công nghệ không chỉ là lực lượng sản xuất trực tiếp, mà còn là động lực quan trọng để nâng cao năng suất lao động. Phát triển công nghiệp nặng phải lấy khoa học và công nghệ làm khâu đột phá, cần đẩy mạnh các hoạt động nghiên cứu, ứng dụng khoa học, công nghệ trong các hoạt động sản xuất, nhất là các ngành công nghiệp mũi nhọn. Tăng cường thu hút vốn đầu tư nước ngoài vào các ngành công nghiệp nền tảng.

Thứ tư, “xanh hóa” ngành công nghiệp nặng để thích ứng với mục tiêu phát triển bền vững

Các ngành công nghiệp nặng, như thép, xi măng và hóa chất, là những “cỗ máy” tiêu tốn năng lượng và phát thải lớn, do quy trình sản xuất phụ thuộc nhiều vào nguyên liệu, như than đá, dầu mỏ, đưa đến lượng lớn phát thải khí nhà kính. Từ đó, các ngành công nghiệp nặng trở thành những ngành gây ô nhiễm môi trường hàng đầu và là thách thức lớn trong cuộc chiến chống biến đổi khí hậu. Do đó cần: (1) Xây dựng thị trường tín chỉ carbon, cho phép các doanh nghiệp mua bán quyền phát thải; (2) Từng bước sử dụng năng lượng tái tạo thay thế cho nhiên liệu hóa thạch trong ngành công nghiệp nặng, như năng lượng từ gió, mặt trời và hydro xanh. (3) Xây dựng cơ

chế ưu tiên để phát triển mạnh công nghiệp tái chế và công nghiệp tái tạo. Quản lý chặt chẽ và toàn diện việc sử dụng quặng và chất thải chứa kim loại màu, nguyên tố đất hiếm; (4) Xây dựng và hoàn thiện thị trường tín dụng xanh, tạo điều kiện thuận lợi cho những doanh nghiệp trong ngành công nghiệp nặng tiếp cận nguồn vốn bảo đảm đủ nguồn lực để đầu tư vào công nghệ và hạ tầng năng lượng sạch, giảm phụ thuộc vào nhiên liệu hóa thạch và quy trình sản xuất truyền thống.

Tóm lại, những chỉ dẫn của Hồ Chí Minh về vai trò của công nghiệp nặng không chỉ có giá trị định hướng chỉ đạo phát triển nền kinh tế đất nước trong các giai đoạn lịch sử trước đây, mà còn có giá trị cả về lý luận và thực tiễn để Đảng vận dụng sáng tạo vào phát triển nhằm khai thác tối đa các lợi thế mà công nghiệp nặng mang lại để thúc đẩy quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta trong kỷ nguyên phát triển mới □

(1), (2), (6), (8), (9), (14), (16), (18), (24), (25) và (26) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, t.12, tr.604-605, 449, 450, 445, 451, 414, 445, 445, 605, 450 và 441

(3), (7), (12), (13) và (15) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.14, tr.565, 439, 439, 439 và 439

(4), (5) và (17) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.7, tr.445, 364 và 366

(10) Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, *Hồ Chí Minh biên niên tiểu sử*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996, t.8, tr.197

(11) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.13, tr.376

(19) Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 22/3/2018 của Bộ Chính trị “về định hướng xây dựng chính sách phát triển công nghiệp quốc gia đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”

(20) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.217-218

(21) Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 17/11/2022 Hội nghị lần thứ sáu Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII “về tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045”

(22) *Điểm sáng của sản xuất công nghiệp năm 2024 - General Statistics Office of Vietnam*, <https://www.nso.gov.vn>

(23) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.10, tr.572

(27) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Sđd, t.8, tr.228